

- [Facebook](#)
- [Twitter](#)
- [RSS Feed](#)

- [Anmeldelser »](#)
- [Artikler »](#)
- [Podcasts »](#)

Nyhedsbrev:

- [Om LitteraturNu](#)
- [Redaktion & Skribenter](#)
- [Kontakt](#)

Copyright 2015 · LitteraturNu · All Rights Reserved

☺

 6 personer synes godt om dette. [Opret en profil](#) for at se, hvad dine venner synes godt om.

Bliv organiseret.
Hold jer på sporet.
Nå deadlines.

Af [Mathias Brander Skovsted](#) | 2. august 2019

‘Red det du holder af’ – Jonathan Franzen VED ENDEN AF VERDENS ENDE

I en lidt for ujævn essaysamling leverer Franzen uortodokse, men stærke indblik i en natur, der lider på skyggesiden af klimakampen. Bogen byder

desværre på mere sortsyn end klarsyn.

Det smukkeste og mest rørende jeg så på min safari, var et par kilimanjarocisticolaer. Som familie betragtet er cisticolaerne nogle af de mest triste af små, beigefarvede fugle. [...] Men det par jeg så – så godt, i en kikkert – sad skulder ved skulder på en akaciegren, med ansigtet vendt hver sin vej, og sang en kontrapunktisk duet, med vidtåbne næb. To melodier og et par, i gang med at synge om deres tosomhed. Et øjeblik var deres sang og deres gren alting fordi de var så små.

'Behersket, med vid og bid og omhyggelige argumenter, sørger *Ved enden af verdens ende* for et velkomment pust af håb og fornuft.' Sådan præsenteres den amerikanske forfatter og essayist, Jonathan Franzens, seneste essaysamling på bogens omslag. På sin vis lidt af et løfte, men samtidig ikke så uvant. De seneste år synes klimakrisen nemlig at have affødt en lang række teoretisk funderede bøger, der behandler netop dette spørgsmål: Er håbet det eneste, vi kan klynge os til i en tid formørket af en altoverskyggende katastrofe?

Nu har Jonathan Franzen så også ydet sit bidrag, som bærer præg af at være mere flydende, anekdotisk og, ja, essayistisk. For Franzen gør i VED ENDEN AF VERDENS ENDE det, han er bedst til: Han fortæller. Samlingens små refleksioner og beretninger væver sig ind og ud af klimakrisens store fortælling. Det er nemlig langt fra alle 16 essays, der forholder sig til problematikken: Det ene øjeblik dissekterer Franzen klimakampens udfordringer, det næste fortæller han om sine ungdomsår på Manhattan.

Og, tjaa, det er sådan set en lidt frustrerende sammensætning. Måske det er min afsmag for de der lidt for sniksnakkende essays, og måske forlaget er medskyldigt, eftersom det har fået mig til at sidde og spejde efter det der 'pust af håb og fornuft', men samlingen forekommer altså noget usammenhængende. Der er simpelthen for langt fra Franzens hverdagstrummerum til de intellektuelle tinder, han forsøger at kaste sig op på. Slægtskabet mellem essaysene er svært at få øje på.

Når Franzen imidlertid tager livtag med klimakrisen, er det i hans vanlige kritiske stil. Han angriber nemlig venstrefløjen for at være forblindet af den globale opvarmnings katastrofale horisont – draget af de altopslugende dommedagsprofetier. Det er bestemt ikke fordi, at Franzen ikke anerkender klimaforandringerne som vor tids største udfordring, men som han selv skriver: 'Faktisk anerkender jeg i den grad videnskabens syn på klimaforandringerne at jeg ikke engang ser nogen grund til at nære noget håb for isapperne.'

I stedet for at stirre sig blind på en umulig kamp mod den globale opvarmning, må man ifølge Franzen tage de små kampe, som rent faktisk kan ændre noget. Et essay hedder slet og ret 'Red det du holder af', og det er meget sigende for den franciskanske etik, Franzen ruller ud i en tid, der ikke blot er plaget af globale temperatur- og havstigninger, men også af en artsuddøen uden fortilfælde i den menneskelige historie. Og man finder snart ud af, at det som Franzen holder af, er fugle. Han rejser nemlig verden rundt for at kigge på fugle og strege nye navne af på hans artsliste. Et sted skriver han nærmest programmatisk: 'Hvis du kunne se alle verdens fugle, kunne du se hele verden.'

Det er netop også, når Franzen med enorm indsigt og begejstring indfører sin læser i fuglenes verden, at hans essays (om man så må sige:) letter. Skildringer fra hans ornitologiske safarier i blandt andet Antarktis, Sydafrika og på Farallon Islands bidrager med originale og rørende perspektiver på den kamp, vi står overfor. Når Franzen gør det bedst, breder han sine pointer ud som fortællinger om skrøbelige arter, fascinerende miljøer og – ikke mindst – håbløs menneskelig adfærd. Det kan f.eks. lyde sådan her:

'Det som fuglepopulationer derimod kan give os en nyttig indikation på, er hvordan det står til med vores *etiske* værdier. En af grundene til at vilde fugle betyder noget – bør betyde noget – er at de er vores sidste og bedste forbindelse til en naturlig verden som ellers er i tilbagegang. De er de mest levende og udbredte repræsentanter for Jorden som den var inden menneskenes ankomst. De deler afstamning med de største dyr der nogensinde har gået på landjorden: Dompappen uden for dit vindue er en lille og smukt tilpasset levende dinosaur. En and i dit lokale gadekær ser ud og lyder stort set som en and for tyve millioner år siden, i den miocæne epoke da fuglene herskede på planeten.'

Der gemmer sig, sandt nok, nogle ret svimlende perspektiver i de små væsener, som er så fremmede for de fleste af os. Gennem Franzens essays lærer man simpelthen at se deres verden, og fra fugleperspektiv er der altså mange vigtige miljøkampe at tage, som nemt tvinges i baggrunden af vores altoverskyggende, antropocentriske fokus på temperaturforandringerne. Som Franzen et sted pointerer: 'Er det nødvendigt at placere [vindmøllerne] i økologisk sårbare områder? Og de gigantiske solcelleanlæg i Mojaveørkenen – ville det ikke være mere fornuftigt at dække Los Angeles med solpaneler og skåne det åbne land? Er vi ikke mere eller mindre ved at ødelægge den naturlige verden for at redde den?'

Når Franzen gennem sine fascinerende fortællinger om kejserringviner, pavefinker og præstekraver lukker os ind i naturens verden, så har hans pointer en forfriskende

og utraditionel tyngde. De har en intuitiv tiltrækning fra en ægte naturnørd til en wannabe i lænestolen.

Men der er også en anden præmis, man skal købe ind på for at følge Franzens etik, nemlig hans selvdiagnostiserede 'depressive pessimisme'. For Franzen har opgivet håbet, han tror ikke (længere) på, at vi kan begrænse temperaturstigningerne. Hans etik, må man forstå, er altså møntet på en allerede død verden, hvor håbet om frelse må forlades for at genfinde de meningsfulde handlinger: 'Eftersom klimarelaterede handlinger ikke afføder noget mærkbart resultat, er meningen med dem nødvendigvis eskatologisk; de har at gøre med en dommedag som vi håber vi kan udsætte.

Meningen med naturbevaringen omkring Amazonfloden er franciskansk: Man hjælper noget man holder af, noget der befinder sig lige foran en, og man kan se resultaterne.'

I de passager, hvor Franzen forlader sine højtelskede fugle for at tale etik og politik, bliver teksterne mindre overbevisende. Den depressive pessimists idiosynkrasi er simpelthen mindre interessant end den fascinerede (og fascinerende) fugleentusiasts kærlige og bekymrede naturbeskrivelser. Derfor forbliver VED ENDEN AF VERDENS ENDE – om end modig og til tider medrivende – ujævn. Og derfor udebliver det tiltrængte pust af håb.

- Forfatter: Jonathan Franzen
- Titel: VED ENDEN AF VERDENS ENDE
- Originaltitel: THE END OF THE END OF THE WORLD
- Oversat af: Jesper Klint Kistorp
- Sider: 254
- Pris: 299,95,-
- Forlag: Gyldendal
- ISBN: 9788702271034

Nyeste anmeldelser i kategorierne [Essays](#), [Fortællinger](#), [Politik](#), [Samfund](#).

- [Præcise, henførte essays – Martin Bastkjær DE ANDRES GEOMETRI](#) · 07-11-2018
- [Det drejer sig om kritik og modstand – Judith Butler KRIGENS RAMMER](#) · 31-08-2016
- [Udsigt fra toppen – Vladimir Nabokov ULVEN KOMMER](#) · 05-07-2016
- [Stockholm i mitt hjärta – Henrik Wivel STOCKHOLM STOCKHOLM](#) · 28-10-2013
- [Optegnelser fra den rådne banan – Bent Vinn Nielsen DYSFUNKTIONELLE PROLETARER](#) · 29-11-2010

Læs også

- [Universet beskriver sig selv – Inger Christensen ESSAYS](#) · 04-07-2019
- [Ny oversættelse tager læseren ved hånden, når Leopold Bloom vandrer gennem Dublin – James Joyce ULYSSES](#) · 22-05-2019
- [Formidabelt, sensibelt søvngængereri – Leslie Kaplan HIMLENES BOG](#) · 18-05-2019
- [Livet levet forlæns, men læst baglæns – Carl Frode Tiller BEGYNDELSER](#) · 11-02-2019
- [Håbet om at forlade angsten i fremtiden – Kristian Leth HÅB – ET FORSVAR FOR FREMTIDEN](#) · 05-11-2018